

MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS LEHETŐSÉGEI A NÉPTÁNC OKTATÁSBAN

Kovács Henrik

Magyar Táncművészeti Főiskola

Mottó: „Az ezermérföldes utazás is egyetlen lépéssel kezdődik.” kínai közmondás

A PISA felmérés eredményeinek ismertetése meglehetősen nagy port kavart, melyben országunk nem a legjobb helyezéseket érte el. A nemzetközi felmérés azt vizsgálja, hogy a tanulók különböző élethelyzetekben milyen szinten képesek felhasználni az iskolában elsajátított tudást. Az 57 ország részvételével lezajlott felmérés során matematikából a 23–31, szövegértésből ugyancsak a 23–30, természettudományos területen a 19–23. helyen végzett Magyarország (*Balácsi, Ostorics és Szalay, 2007*).

Azt senki nem kérdőjelezi meg, hogy a modern társadalomban feltétlenül kell tudni olvasni, írni és számolni, bizonyos humán és reál tantárgyak tudástartalma nélkülözhetetlen. Fontos méréseket, összehasonlításokat végezni olyan tudástartalmak esetében, mint a matematika, szövegértés, természettudományok vagy a problémamegoldó képesség.

Más a helyzet a művészeti tárgyakkal. Kevésbé nyilvánvaló a rajz, a testnevelés, az ének, esetleg a néptánc oktatásának szükségessége. A kérdés, hogy meggyőzhető-e erről az esetleges kétkedők, és milyen módszerrel bizonyító állításunk. Megelégszünk-e elméleti okfejtéssel vagy megvárjuk míg felnő egy-két generáció, majd eldöntjük kiből vált teljes értékű ember. Abból, aki részesült valamilyen művészeti- és/vagy testnevelésben, vagy abból, aki nem. A jelen tanulmányban nincs lehetőség az előbb felvetett összes kérdés megválaszolására. Ezért leszűkítjük a kérdést a néptánc oktatásra.

A magyar néptánc oktatásának iskolai megjelenése az 1920-as évekre tehető. Ebben az időszakban elsősorban a testnevelésórak változatosabbá tétele volt a funkciója, a Testnevelési Főiskolán *Elekes Istvánné* nevéhez fűződik a néptánc oktatása (*Elekes, 1947*). A II. Világháború után a táncoktatás visszaszorult az oktatási rendszerben. A néptánc tanítása 1984-től kezdve jelent meg újra a zeneiskolákban és csak a kilencvenes évek második felében indult meg a Magyar Táncművészeti Főiskolán a néptánc pedagógusképzés. Az elmúlt évtizedekben alakult néptánc együttesek nagy része ma már művészetoktatási intézmények keretei között folytatja a gyermekek oktatását. A NAT-ban megjelenő tánc és dráma műveltségi területtel az általános iskolákban és középiskolákban is találkozunk a néptánc oktatásával (*Antal, 2002*).

E meglehetősen vázlatos áttekintésből kitűnik, hogy az intézményesült néptáncoktatás története más közismereti tantárgyakhoz képest nem nyúlik vissza több évszázados múltra.

A mérés és az értékelés

Lemaradásunk leginkább a mérés-értékelés területén tapasztalható. Míg nagy múltra visszatekintő reál és humán tantárgyak oktatása eljutott a PISA vizsgálat hatalmas méreteihez, addig a művészeti tárgyak mérés-értékelési rendszere kevésbé kidolgozott. Énekzene terén *Szép István* (Szép, 1984), képzőművészetben *Bodóczy István* (Bodóczy, 2000) írt a mérés-értékelés nehézségeiről. Testnevelés tantárgy eredményeinek ellenőrzésére viszont már jól bevált tesztek alkalmaznak (Hamar, 1996).

Ezek nem mondhatók el a néptánc oktatásról. A mozgás konkrét vizsgálatára még nem került sor. A néptáncal kapcsolatos vizsgálatok közül elsőként a 70-es évek végén lezajlott vizsgálatot kell megemlíteni. A harmadik testnevelésóra felhasználására vizsgálták többek között a táncot is. A következő kutatások a kilencvenes években zajlottak. Egyrészt vizsgálták a játék és a tánc énektanításra gyakorolt pozitív hatását, másrészt a tánc és a szocializáció kapcsolatát (Antal, 2002).

A pedagógiai kutatások és kísérletek szabályait figyelembe véve indult el ez a kísérletsorozat. Célja, hogy táncos és nem táncos (kontroll) gyerekek mozgáskoordinációs és testnevelési képességeiket összehasonlítása három korcsoportban (8, 12, 16 évesek). Következő kérdésekre kívántunk választ kapni:

- Vannak-e a különbségek a korcsoportok között?
- Milyen különbségek mutathatók ki a csoportok teljesítménye között?
- Milyen irányú és nagyságú változás történt a felmérések között?
- Mely képességek fejlődnek nagyobb mértékben a néptánc hatására?

A kísérletben mozgáskoordinációt és testnevelési feladatok végrehajtásának minőségét vizsgáltuk. Mindhárom korcsoportban táncos, és táncoktatásban részt nem vevő gyermekeket mértünk. A később részletezett feladatokat mindenki elvégezte. A végrehajtást videomagnóval rögzítettük, a próbázás során a diák bement a nevét és életkorát. A Cooper-teszt kivételével minden feladatot zárt térben végeztettük el. A testnevelési feladatok eredményeit a helyszínen adatlapon rögzítettük. A mozgáskoordinációt később értékeltük ki a felvételek alapján.

Mozgáskoordináció

Mozgáskoordinációs feladatok során olyan mozgásfolyamatokat kell a próbázónak elsajátítani, ami nem táncos, hanem a normál humán mozgásrendszerben mindenki számára megoldható.

A mozdulatelemzés tudományát segítségül hívva olyan egységeket kerestünk, amelyek a hétköznapi mozgásunk alapjainak tekinthetők. A mozgás már tovább nem osztha-

tó egysége a fázis. A mozdulatfázisok azonban különböző minőségűek, különböző típusúak lehetnek. Ezek alapján épül fel a mozdulat típusok rendszere:

- a) *Lépés*: Leggyakrabban használt mozdulat típus, melyben súlypontunkat egyik lábunkról a másikra helyezzük, úgy, hogy a lépő láb elhagyja a földet.
- b) *Ugrás*: Testünket a levegőbe lendítjük. Egyik altípusa a futás.
- c) *Gesztus*: Súlytalan testrészeink mozgása. Karunk, levegőben levő lábunk mozgásai mind ide tartoznak. Elsősorban a testünkben meglévő többszámúság kialakítója. Számos olyan hétköznapi mozgást végzünk, melyben a lábunk és a karunk más ritmusban, más irányokban tevékenykedik (pl.: autóvezetés).
- d) *Forgás*: Az irányváltoztatás alapja.
- e) *Testsúly áthelyezés*: Szintén a súlypontunk mozgásával függ össze. Mint a lépés és az ugrás, de itt a lábunk nem hagyja el a talajt. Egyensúlyozás képességének alapja. (*Szentpál, é.n.*)

Öt olyan mozdulat típus (lépés, ugrás, gesztus, testsúlyáthelyezés, forgás) köré csoportosított feladatokat végeztünk, amelyek alapján összehasonlíthatóvá válik a normál mozgás. A mozgáskoordinációhoz szükséges alapképességek (mozgásszabályozó képesség, mozgásalkalmazkodó képesség, mozgástanulási képesség), és részkapességek (egyensúlyozó képesség, térbeli tájékozódó képesség, ritmusérzék, reakció képesség, kineztezis – mozgásérzékelés képessége, gyorsasági és állóképességi koordinációs képesség) alapján értékeltük. A részkapességeket tíz pontos skálán értékeltük, amelyeket átlagoltunk. Végül a három alapképesség eredményének átlaga adta egy próbázó egy mozdulat típusához tartozó értékét (*Lévai, 2003*).

Testnevelési feladatok

Az általános iskolákban megszokott testnevelési felmérés anyaga a következőket tartalmazza:

- 1) Cooper-teszt (m): Aerob hosszútávú állóképesség mérése. 12 perc folyamatos futás alatt a lehető leghosszabb távot kell teljesíteni. Megengedhető, hogy kifulladás esetén a próbázó lassítson, esetleg gyalogoljon. Viszont próbáljon meg minél hamarabb újra futni és a lehető legnagyobb távot megtenni.
- 2) Sargent-ugrás (cm): Másnéven érintőugrás, vagy súlypontemelkedés, mellyel az alsó végtag dinamikus erejét mérjük. A növendék oldalt áll a falhoz, felnyújtott kezében kréta segítségével vonalat húz a falra sarkának felemelése nélkül. Ezt követően karlendítéssel páros lábról elrugaszkodik, és a fellendüléssel elért magasságot a krétával megjelöli. Háromszor próbálkozhat. A legjobb eredmény és a korábban bejelölt vonal távolságát mérjük.
- 3) Törzshajlítás-lazaság gyakorlat (cm): Egy padon összetett lábbal nyújtott térdrel állva előrehajlás, a cipő orra felé. Meg tudja e érinteni a cipőjét, illetve hány centiméterrel van följebb (-érték) – lejjebb (+érték) az ujjja a talpa vonalához képest.
- 4) Bumerángfutás (sec.): Az egymástól 10 méterre, négyszögben rajzolt jelek minél gyorsabb megkerülése (középről indulva) egyik feladatnál minden esetben jobb-

ról, másik esetben balról. Mozgásgyorsaságot összetett formában vizsgáljuk (gyorsulás, lassulás, irányváltoztatás, koordináció, ügyesség).

- 5) Helyből távolugrás (cm): Szintén az alsó végtag dinamikus erejének mérésére szolgál. Az elugró vonaltól mérjük azt a távolságot, amelyet karlendítéssel támogatott páros lábú elugrással produkál a növendék. Fontos, hogy a cipője orra az elugró vonal mögött található. Az érkezésnél pedig az „utolsó nyom”, vagyis a cipő sarka számít.
- 6) Egyensúlygyakorlat (próbálkozás): Egy fölfordított tornapad alsó összekötőjén 1 percig egyensúlyozás egy lábon. Próbálkozások számát mérjük. Legjobb eredmény, ha 1 percig folyamatosan, leesés nélkül tud egyensúlyozni. Összesítésnél az egy percig történő próbálkozás nélküli egyensúlyozást 0 pontnak veszem.
- 7) Ritmus gyakorlat (próbálkozás): Három különböző ritmusképlet visszatapsolása, gyakorlatonként maximum tíz próbálkozással.

A vizsgált minta

A kísérletet Debrecenben és Százhalombattán végezték el. A következőkben a Százhalombattán 2002-ben és 2005-ben lezajlott mérések alapján készült értékelést ismertetem. 2002-ben a 8 évesek kontroll csoportjában nyolc, a táncosoknál négy fő, a 12 éveseknél kontroll tíz, táncos négy fő, 16 éveseknél kontroll 10, táncos kilenc fő vett részt a vizsgálatban. 2005-ben a korábbi próbázókat hívtuk vissza. Így a 2002-ben nyolc évesekkel már a 12 éveseknek, míg a korábban 12 éveseknek már a 16 éveseknek kidolgozott feladatokat kellett megvalósítaniuk. Ezek alapján 2005-ben nem vizsgáltunk nyolc éveseket. A 12 évesek esetében mindkét csoportból egy főt nem sikerült visszahívni (kontroll hét, táncos három fő). A 16 évesek esetében a kontroll csoport egy fővel csökkent (kilenc fő). A táncosoknál viszont három fővel. Így ez a csoport egy főre olvadt, ami az erre a korosztályra vonatkozó eredmények nagyon óvatos kezelését jelenti.

Összességében a táncos csoportokban kevés diák szerepelt. A külső tényezők (betegség, kimaradás, elköltözés) hatására bekövetkező csoportlétszám csökkenése torzítja a vizsgálat eredményét.

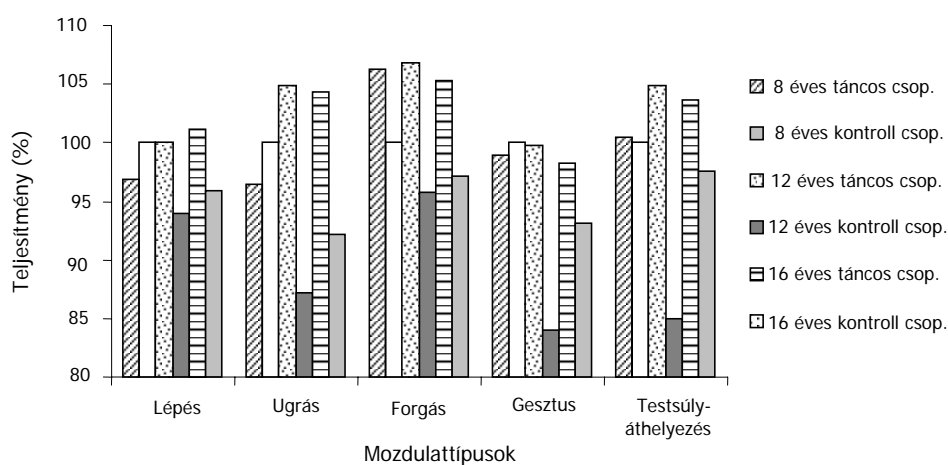
A kontrollcsoport tagjai százhalombattai általános és középiskolák tanulói, míg a táncosok művészetoktatási intézmény növendékei. Itt a gyermekek öt–hét éves korukban kezdenek táncolni. A 12 évfolyam tekintetében 8 éves korukra még csak a tananyag elején járnak.

Eredmények

Az eredmények ismertetése során az összehasonlíthatóság kedvéért százalékos formát alkalmazok. Viszonyítási alapnak (100%-nak) a legfiatalabb, nem táncos (8 éves kontroll) csoport eredményeit vettem.

Mozgáskoordinációs feladatok

Az 1. ábrán a 2002-ben végzett mérések mozgáskoordinációs teljesítményei láthatók. A 12 és a 16 éves táncos csoportok értékein kívül egyik csoport sem tudta jelentősen meghaladni a viszonyítási szintet. A két csoportban volt olyan mozdulattípus (12 és 16 éves táncos csoport gesztusa), ahol a legfiatalabb kontrollcsoport érte el a jobb eredményt. Nyolc éves táncos csoport csak két esetben (forgás, testsúly áthelyezés) ért el jobb eredményt 100%-nál. A két idősebb kontroll csoport meg sem közelíti a nyolc évesek szintjét. A 16 éves kontrollcsoport a második legrosszabb eredményeket hozta.

1. ábra

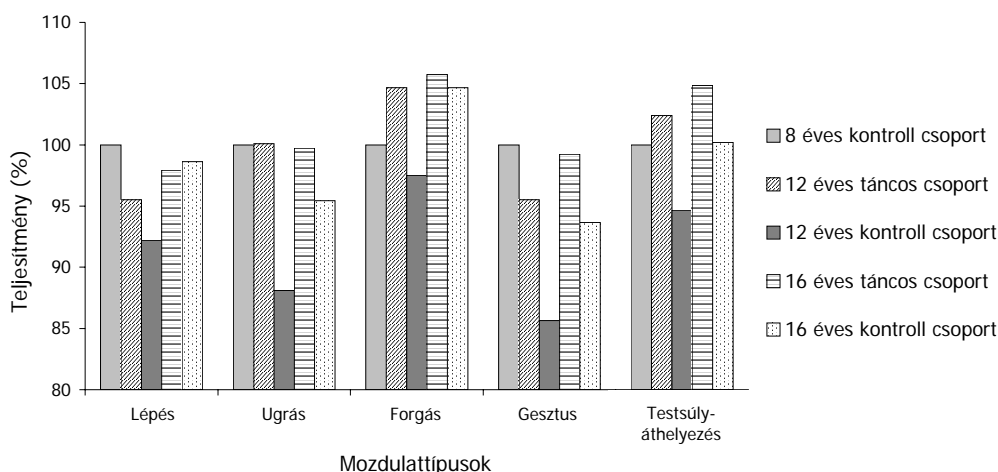
Mozgáskoordinációs feladatok teljesítménye a legfiatalabb kontroll csoporthoz viszonyítva – 2002

Legrosszabb eredményeket a 12 éves kontrollcsoport ért el. Minden mozdulattípusban lényegesen kisebb értékeket produkáltak. Legnagyobb különbség a gesztusok és a testsúlyáthelyezés terén tapasztalható. Itt a legnagyobb az eltérés a társorkcsoport táncosokhoz képest.

A nem táncos gyermekek teljesítménye az idő múlásával romlik, ami arra enged következtetni, hogy egyre kevesebb mozgásos élményük van. A nyolc éves táncosok a nem táncosokhoz viszonyított hasonló eredményeinek oka a táncoktatás korai fázisának köszönhető. A növendékek ekkor még csak egy, esetleg két éve táncolnak. A fiatalabb táncosok hasonló, valamint az idősebb táncosok jobb eredményei azt a feltételezést támasztják alá, hogy a táncoktatás pozitív hatásai több éves részvétel esetén mutatkoznak.

A 2. ábráról a 2005-ös teljesítmények olvashatók le. Viszonyítási alap a 2002-ben mért nyolc éves kontroll korcsoport, amely megegyezik a 2005-ben 12 éves korcsoporttal. Az elmúlt három év a képességek romlását hozta. Különösen az ugrás és a gesztus terén. Fejlődés itt is elsősorban a táncos csoportoknál tapasztalható, de csak a forgás és a

testsúly áthelyezés területén. Az ugrás közel azonos értékeket mutat, a lépés és a gesztus kismértékben elmarad a viszonyítási ponttól.

2. ábra

Mozgáskoordinációs feladatok teljesítménye 2005-ben a 2002-ben legfiatalabb kontroll csoporthoz viszonyítva

Testnevelési feladatok

Alábbiakban a testnevelési feladatok eredményeinek összehasonlítása következik. Az 1. táblázatban a 2002-ben végzett mérés adatai láthatók.

Összefoglalva a testnevelési eredményeket a korcsoportok tekintetében:

- egyensúlyozás terén nincs jellegzetes eltérés;
- bumerángthetés minden esetében az idősebb korosztály mutatott jobb eredményeket, amelyek különbsége is jelentős;
- lazaság terén is fejlődés tapasztalható az évek múlásával, kivétel a 12 és 16 évesek kontrollcsoportja, ahol csekély romlás mérhető;
- Sargent-ugrás területén az idő múlásával együtt járó fejlődés figyelhető, a nyolc és 12 évesek között kisebb a 12 és 16 évesek között nagyobb fejlődés mérhető (mindkét csoportban);
- helyből távolugrás értékei ugyanazt az eredményt hozták, mind a fejlődés, mind pedig annak mértéke területén, mint a Sargent-ugrás eredményei;
- ritmusérzék a táncosoknál az idő múlásával javul, míg a kontrollcsoportnál csökken;
- Cooper-teszt táncosoknál először csökkenést, majd nagyobb mértékű javulást mutat, míg a kontrollcsoportnál adathiány miatt nem lehet összehasonlítást végezni.

1. táblázat. Testnevelési feladatok átlagának összefoglalása – 2002

Csoportok	Egyen- súly (próba)	Bumerángthítás (sec.)		Laza- ság (cm)	Sargent -ugrás (cm)	Távol- ugrás (cm)	Ritmus- érzék (próba)	Coo- per- teszt (m)
		Bal	Jobb					
8 éves táncos	1,8	19,2	19,7	-2,0	17	114	9	1762
12 éves táncos	0,5	18,9	19,1	10,	22	125	8	1693
16 éves táncos	0,0	17,0	17,2	5,0	34	180	6	1959
8 éves kontroll	0,0	21,6	20,8	-7,0	20	135	n.a.	n.a.
12 éves kontroll	0,4	17,8	17,2	-2,0	26	148	2	1690
16 éves kontroll	0,1	15,5	16,2	-3,0	41	223	8	n.a.

n.a.= nincs adat

A 2. táblázatban látható eredmények teljes mértékben alátámasztják a fent megállapított folyamatokat.

2. táblázat. Testnevelési feladatok átlagának összefoglalása – 2005

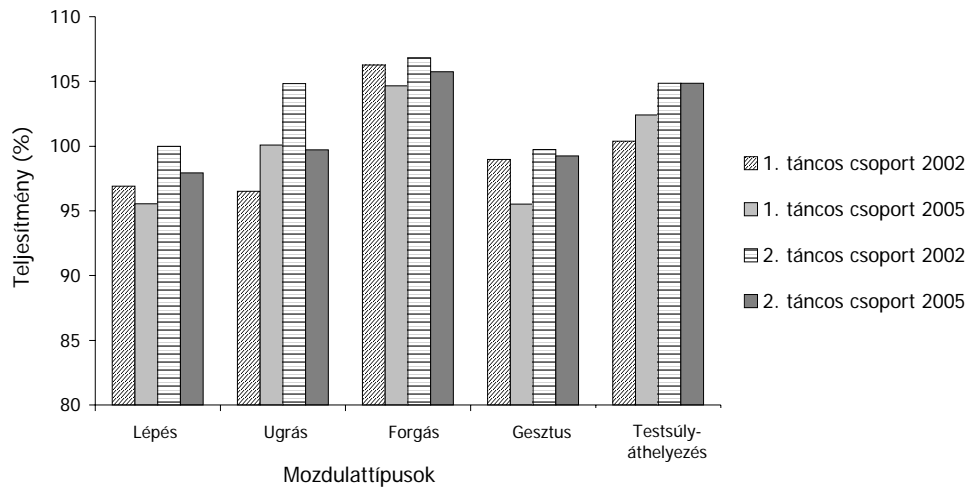
Csoportok	Egyen- súly (próba)	Bumerángthítás (sec.)		Laza- ság (cm)	Sargent -ugrás (cm)	Távol- ugrás (cm)	Ritmus- érzék (próba)	Coo- per- teszt (m)
		Bal	Jobb					
12 éves táncos	4,3	15,2	15,3	-8,3	29	167	5	1746
16 éves táncos	1,0	15,1	14,8	11,0	27	198	3	1821
12 éves kontroll	4,7	19,3	19,3	-4,4	23	137	6	1479
16 éves kontroll	4,6	17,2	17,3	-2,0	29	170	3	1912

A pozitív változások egyértelműen a gyermekek fizikai érésének bizonyítékai. A kontrollcsoportnál tapasztalható romlások (lazaság, ritmusérzék) a táncosoknál azért nem következhetek be, mert a tananyag nagy hangsúlyt fektet ezen képességek fejlesztésére. Feltételezhető, hogy amennyiben a lazaságot és a ritmusérzékét nem fejlesztik, az életkor növekedésével önmaguktól nem javulnak.

Növendékek képességeinek változása

Ebben a fejezetben ugyanazon csoportok teljesítményének időbeli változását követhetjük nyomon. Az 1. táncos csoport a 2002-ben 8 évesek csoportja, míg a 2. csoport a 2002-ben 12 éves táncosok. Az idő múlásával az eredmények hét esetben romlottak és csak két esetben javultak (3. ábra). A 2. csoport testsúly áthelyezése nem változott. Javulás az 1. csoport ugrásánál és testsúlyáthelyezésénél tapasztalható.

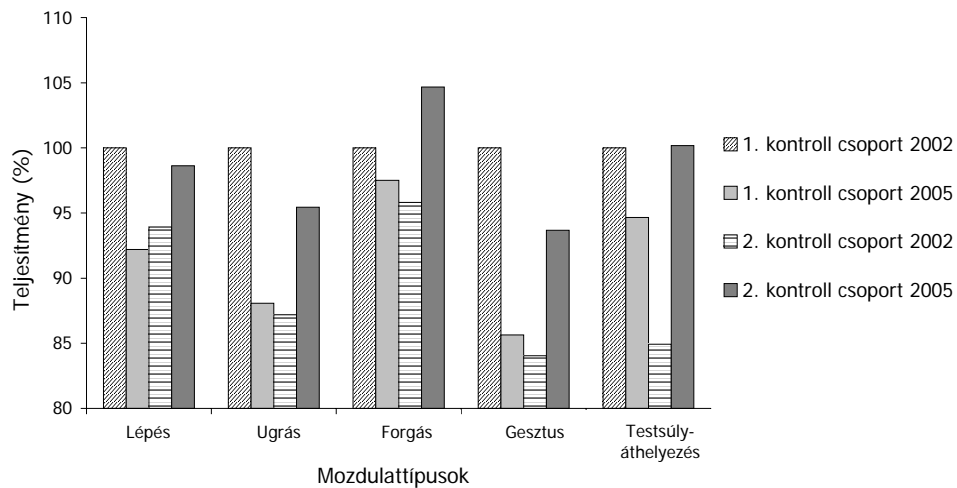
Kovács Henrik

3. ábra

Táncosok mozgáskoordinációs képességeinek teljesítménye

Hasonlóan a 3. ábrához a 4. ábrán a 2002-ben 8 éves nem táncos gyerekek alkotják az 1. kontrollcsoportot. Eredményeik 2005-re minden mozdulattípusban romlottak. Leginkább az ugrás és a gesztus terén. A 2002-ben 12 éves gyerekek (2. kontrollcsoport) mozgáskoordinációs képességei viszont minden téren fejlődtek. Legnagyobb mértékben a gesztus- és a testsúlyáthelyezés területén.

4. ábra

A kontrollcsoport mozgáskoordinációs képességeinek teljesítménye

A teljesítmények csökkenése adódhat abból a tényből, hogy a próbázók még egy évvel fiatalabbak voltak a gyakorlatok megvalósításakor. Ez azt jelenti, hogy a két vizsgálat között időbeli korlátok miatt nem tudtuk megvárni a négy évet. Ezért például a 12 éveseknek kidolgozott feladatokat 11 éves korukban kellett megvalósítaniuk.

A testnevelési feladatok területén a táncos csoportok esetében az életkor növekedésével az egyensúly, valamint Cooper-teszt eredménye kismértékben romlik, míg a többi feladatban javulás tapasztalható (3. táblázat).

3. táblázat. Testnevelési feladatok átlagának összefoglalása táncos csoportok tekintetében

Csoportok	Egyensúly (próba)	Bumerángthetés (sec.)		Lazaság (cm)	Sargent-ugrás (cm)	Távolugrás (cm)	Ritmuserző (próba)	Cooper-teszt (m)
		Bal	Jobb					
1. táncos 2002	1,8	19,2	19,7	-2	17	114	9	1762
1. táncos 2005	4,3	15,2	15,3	-8,3	29	167	5	1746
2. táncos 2002	0,5	18,9	19,1	1,0	22	125	8	1693
2. táncos 2005	1,0	15,1	14,8	11,0	27	198	3	1821

A kontrollcsoportnál is romlik az egyensúly. A 2. csoport lazasága stagnál, a ritmuserző enyhén romlik, ami alátámasztja a korábbi feltételezést, miszerint fejlesztésük elmaradása esetén az életkor növekedése nem okoz pozitív változásokat. A többi területen a táncosokhoz hasonlóan fejlődés tapasztalható (4. táblázat).

4. táblázat. Testnevelési feladatok átlagának összefoglalása a kontrollcsoport tekintetében

Csoportok	Egyensúly (próba)	Bumerángthetés (sec.)		Lazaság (cm)	Sargent-ugrás (cm)	Távolugrás (cm)	Ritmuserző (próba)	Cooper-teszt (m)
		Bal	Jobb					
1. kontroll 2002	0,0	21,6	20,8	-7,0	20	135	n.a.	n.a.
1. kontroll 2005	4,7	19,3	19,3	-4,4	23	137	6	1479
2. kontroll 2002	0,4	17,8	17,2	-2,0	26	148	2	1690
2. kontroll 2005	4,6	17,2	17,3	-2,0	29	170	3	1912

n.a.= nincs adat

A kontrollcsoportnál megfigyelhető javulás mértéke elmarad a táncosoknál mért javulástól. A bumerángthetésben a táncosok átlagosan négy másodperces, míg a kontroll

csoport csak egy másodperces javulást ért el. A Sargent-ugrásnál a táncosok nyolc, a kontroll csoport három centimétert javított. A helyből távolugrásnál ugyanezek az értékek 63, illetve 12 centiméter.

Az eredmények azt mutatják, hogy a rendszeres, tervszerű, hetente 4-6 órával több mozgás a táncosok esetében az életkorral együtt járó fizikai fejlődést nagyobb mértékű javulássá változtatják.

Összefoglalás

A bevezetőben ismertetett négy kérdés két nagy csoportra bontható. Egyik arra keresi választ, hogy van-e különbség a táncot tanuló gyermekek bizonyos képességei és kortársaik között. A vizsgálat szerint a mozgáskoordinációs feladatok terén az öt mérés öt feladata (lépés, ugrás, forgás, gesztus, testsúlyáthelyezés) közül 21 esetben a táncosok, míg négy esetben a kontrollcsoport bizonyult jobbnak. Az arányok és a mért különbségek önmagukért beszélnek. A testnevelési feladatok öt mérés nyolc feladata (egyensúly, bumeráingfutás-bal, bumeráingfutás-jobb, lazaság, súlypontemelkedés, helyből távolugrás, ritmusérzék, Cooper-teszt) közül 19-ben a táncosok, 17-ben a kontroll csoport ért el jobb eredményeket (egy feladat egyenlő, három adathiány miatt értékelhetetlen).

Összességében elmondható, hogy a táncos gyermekek mozgáskoordinációs képességei jobban, míg testnevelési képességeik kisebb mértékben haladják meg kortársaik hasonló képességeit.

Másik kérdés a diákok fejlődését célozta meg. Mozgáskoordinációs feladatoknál fejlődés alig tapasztalható. Csak a 2. kontrollcsoport terén érezhető egyértelmű javulás. A táncosok néhány feladatánál tapasztalható javulás (1. csoport ugrás, testsúly áthelyezés), de inkább ellenkező irányú folyamat érzékelhető.

A testnevelési feladatok esetében egészen más a feltárt kép. Az életkor növekedésével szinte minden teljesítmény nő. Egyedül a lazaság és a ritmusérzék csökken, vagy stagnál a kontrollcsoportnál. Érdekes, hogy az alsó végtag dinamikus ereje (Sargent-ugrás, helyből távolugrás) 12 és 16 év között erőteljesebben fejlődik, mint a korábbi években. A táncosok eredményei nagyobb mértékben növekedtek, mint a kontrollcsoporté.

A testnevelési feladatokban az életkor növekedésével mindkét csoportnál egyértelmű javulás tapasztalható.

Kísérlet lefolyása alatt számos olyan tapasztalatot szereztünk, amelyek a következő években hasznos változtatásokat hozhatnak. Problémaként merül fel a megfelelő eszközök beszerzése. Az egyensúlyozásban látható 2005-ös alacsony eredmények feltehetően annak köszönhetőek, hogy nem ugyanolyan típusú tornapadon végezték a feladatot. A testnevelési feladatok közül elhagyható lenne az alsó végtag dinamikus erejét mérő egyik feladat, hiszen mindkét esetben ugyanazok az eredmények születtek meg.

Megállapítható, hogy az életkor növekedésével a testnevelési képességek fejlődnek. A teljesítmények nagyobb mértékű növekedését egyértelműen a néptánc oktatással megvalósított szakszerű mozgásfejlesztés okozta. A kontrollcsoport teljesítményromlásai fel-

tehetően az életkorhoz képest kevesebb mozgásnak köszönhetőek. A táncosoknál meglévő mozgástöbblet segíti a mozgáskoordináció és a testnevelési képességek fejlődését.

A vizsgálat kis mintával, szűk keresztmetszetben történt. Az eredmények egy részének különbségei nem szignifikánsak (2002-ben 8 évesek mozgáskoordinációs teljesítményei, 2005-ben 16 évesek lépés és forgás teljesítményei, 2005-ben 16 évesek Sargent-ugrása).

A bemutatott kísérlet a mottóban említett első lépéshez hasonlítható. Nem lehet hangsúlyozni eléggé, hogy további mérésre van szükség. Hosszútávú célként kitűzhető a kísérlet további bővítése mind a résztvevők számát, mind pedig a képességek mérése terén. A néptánc oktatás jövőbeni feladatai közé tartozik, hogy az itt megszerzett tapasztalatok felhasználásával további vizsgálatokat végezzünk.

Talán az sem elérhetetlen, hogy a PISA felméréshez hasonlóan nemzetközi szinten vizsgálják a művészeti nevelés során elsajátított képességek használhatóságát a hétköznapi életben. Európai viszonylatban egyedülálló művészeti nevelési rendszerünk (művészetoktatási intézmények, pedagógusképzés) segítségével esetleg jobb eredményeket is elérhetnénk az összehasonlítás során.

Köszönetnyilvánítás

Köszönet illeti a kísérlet elindításában és lebonyolításában résztvevő személyeket és intézményeket: *Lévai Péter, Solymos József, Székely Edit, Kiss Zsuzsanna* és *Tóth László*; a százhalombattai I. sz. Általános Iskola, a Széchenyi István Szakközépiskola és Gimnázium valamint a Pesovár Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény. A kísérlet alapján készült tanulmány megírásában a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Fülöp Viktor ösztöndíja támogatott.

Irodalom

- Antal László (2002): *A néptánc pedagógiája*. Hagyományok Háza, Budapest.
- Balácsi Ildikó, Ostorics László és Szalay Balázs (2007): *PISA 2006, Összefoglaló jelentés*. Oktatási Hivatal, Budapest.
- Bodóczy István (2000): *Az értékelés problémái a vizuális nevelésben*. *Iskolakultúra*, 6–7. sz. 15–25.
- Elekes Istvánné (1947): *A magyar néptáncok*. Szerző kiadása, Budapest.
- Hamar Pál (1996): Az ellenőrzés és az értékelés korszerű szemlélete a testnevelésben. *Új Pedagógiai Szemle*, 6. sz.
- Lévai Péter (2003): *A táncos nonverbális mozgáskommunikáció mérési lehetőségei és problémaköre az iskolai művészetoktatásban*. Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi kar, Pedagógia szak szakdolgozat; Debrecen.
- Szentpál Mária (é.n.): *A mozdulatelemzés alapfogalmai*. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest.
- Szép István (1984): *Pedagógiai értékelés az ének-zene tantárgyban*. Pedagógiai Intézet, Szombathely.

Kovács Henrik

ABSTRACT

HENRIK KOVÁCS: ASSESSMENT AND EVALUATION IN FOLK DANCE EDUCATION

Assessment and evaluation methods, long established in the field of education in general, have not yet penetrated education in different forms of artistic expression. For example, there is no literature on assessment and evaluation in folk dance education. This paper presents results from a longitudinal study with the common objective to compare the abilities of 8, 12 and 16-year old dancers and non-dancers regarding their motor coordination and physical abilities. The research questions included the following: (1) Are there differences between the age groups? (2) What changes occur between assessment points? (3) What differences can be identified between dancers and non-dancers? (4) What abilities develop at a faster pace as a consequence of engagement in folk dance?

In motor coordination tasks, subjects had to learn movement sequences that are possible in an ordinary movement system, i.e. do not require a specific dance repertoire. The tasks were created around five movement types and were assessed by basic abilities necessary for motor coordination (the abilities to control, apply, and learn movements) and basic skills (balancing, spatial orientation, rhythm, reaction, kinesthesia, as well as speed and stamina coordination). The assessment of physical abilities was based on widely used tasks in P. E. in elementary and lower secondary education. The exercises were videotaped and explained by the teachers, who administered the tasks. They were allowed to provide only minimal assistance as subjects were performing the tasks. They had subjects repeat tasks until it was possible to assess readiness to react. The recordings were scored and the data statistically processed. The results reveal that children who dance exceed their peers greatly regarding motor coordination, but only modestly in the other physical aspects examined. Only small changes were observed for motor coordination over time, but obvious development was found on the P. E. tasks for both dancers and non-dancers. As the constraints of the present studies are rather tight, further assessment and larger samples seem necessary to increase the reliability and generalisability of the findings.

Magyar Pedagógia, **107**. Number 2. 111–122. (2007)

Levelezési cím / Address for correspondence: Kovács Henrik, Magyar Táncművészeti Főiskola H-2440 Százhalombatta, Bláthy Ottó u. 15.